

ANALIZA SEMICĂ A CÎMPULUI LEXICO-SEMANTIC AL NUMELOR DE ARBORI ÎN BIBLIE*

DRD. ANUȚA-RODICA CIORNEI

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

anna1978rodica@yahoo.com

Résumé: L'article est structuré sur deux dimensions: l'une théorique – ayant pour repère la théorie d' E. Coșeriu – et une autre, pratique – par rapport au modèle des champs lexico-sémantiques proposé par Angela Bidu-Vrănceanu. L'intention de notre approche a été celle de vérifier en quelle mesure les noms des plantes tirés des textes bibliques roumains représentant la tradition biblique roumaine actuelle sont structurables dans un champ lexico-sémantique. L'information peut constituer un instrument utile dans la sphère de nos préoccupations, mais aussi pour tous ceux qui sont intéressés de la phytonomie biblique roumaine.

Mots-clés: sémantique, lexique, champ lexico-sémantique, classe lexicale, analyse sémique.

1. Analiza semică a cîmpului lexico-semantic a numelor de arbori

1.1. Repere metodologice în analiza semică

A vorbi despre o reală descriere a cîmpurilor lexico-semantică în limba română e încă un subiect în stadiu incipient din pricină că acest lucru ar implica un număr relativ suficient de cîmpuri descrise. Structural, cîmpurile care au fost realizate sunt relativ puține, unele cu o analiză neunitară, astfel că domeniul rămîne un spațiu fecund al cercetării. În limba română, au manifestat interes pentru practica teoriei cîmpurilor lexico-semantică: Angela Bidu-Vrănceanu (aplicat la *nume de culori, relații de rudenie, animale sălbatice și domestice, instituții și locuință*), Eugen Munteanu (preocupat de noțiunile din sfera „cunoaștere” în Biblia de la București, în comparație cu originalul grecesc al traducerii), Lucia-Gabriela Munteanu (cîmpul lexico-semantic «*drum*»), Doina Negomireanu (preocupată de aria de curpindere a verbului «*a găndi*») și Livia Vasiliuță (optînd pentru cîmpul lexico-semantic al conceptului de «*frumos*»). Semantică lexicală prezintă interes pentru sensul cuvintelor în context și pentru relațiile pe care cuvîntul le poate stabili cu un alt

* This work was supported by the the European Social Fund in Romania, under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development 2007-2013 [grant POSDRU/88/1.5/S/47646].

cuvînt. Încercarea de a pune în relație unitățile lexicale dintr-un sistem, la orice nivel (limbă, cîmp etc.) intră deja în atenția semanticii paradigmatică, care ține seama de sensul descriptiv al cuvintelor.

O analiză semantică completă implică: analiza semică sau componentială, analiza contextuală, respectiv analiza stilistică, în funcție de scopul vizat, de tipul de sens cercetat. Astfel, analiza semică presupune relevarea sensului denotativ, iar analiza contextuală și stilistică a celui expresiv al cuvintelor. Pentru a pune în relief importanța analizei semice în delimitarea cîmpurilor lexico-semantică, luăm ca reper una din afirmațiile coseriene în virtutea căreia un cîmp lexical implică un anumit termen prezent într-un anumit punct al vorbirii, respectiv acei termeni pe care prezența acestuia îi exclude imediat¹. Este vorba despre un principiu fundamental în cercetare, acela de a urma demersul pas cu pas, treaptă cu treaptă, stabilind cele o p o z i ț i i imediate. Spre exemplificare este dat lexemul *roșu*, care în enunțul, „Acest lucru e *roșu*”, prin simpla sa prezență în acest punct, le exclude pe celelate lexeme de tipul: *alb*, *verde*, *galben* etc.

Se impune mai întîi o clarificare a accepției termenilor de bază cu care operează analiza semică. E vorba de: *sem*, *semem*, *arhisemem*, *lexem* și *arhilexem*, *cuvînt*, respectiv, de relațiile care se stabilesc între acestea. Toate unitățile referitoare la latura semnificat (*sem*, *semem*, *arhisemem*) vor fi notate între bare (/ /), iar în analiza unei serii de lexeme din cadrul unei paradigme, fiecare element va fi marcat cu (+) pozitiv și (-) negativ pentru fiecare *sem* în parte (ca în tabelul paradigmatic de mai jos). Chiar dacă asupra unora am făcut cîte o remarcă, găsim de cuviință că mai sunt aspecte ce necesită atenție, de aceea asupra unora dintre ele revenim cu unele adnotări. Așadar, *semul* reprezintă componenta de sens minimă a sensului lexical al unui cuvînt, numită fiind și *trăsătură semantică distinctivă*. La rîndul lor, în funcție de nivelul la care ne situăm analiza, semele pot fi: *comune* – ale unui cîmp (de exemplu, /rădăcina/ – la cîmpul numelor de plante) și seme comune unei paradigme dintr-un cîmp (de pildă, /pai/ e sem comun pentru *grîu*, *orș*, *ovăz* etc.). Pe lângă semele comune, generice, mai sunt și *semele variabile, distinctivă, specifice*². Trebuie luat în calcul că aceste seme distinctivă trebuie să fie astfel identificate, încît să fie funcționale, fără a include semele reziduale³, bogate în definițiile enciclopedice, care îngreunează înțelegerea unui cuvînt de către un vorbitor. De pildă, în cîmpul numelor de arbori, numeroase informații din

¹ EUGENIO COSERIU, „Structurile lexematice”, Traducere de Silviu Berejan, în *Revista de lingvistică și știință literară*, nr. 6 (144), 1992, p. 45.

² ANGELA BIDU-VRĂNCEANU, *Cîmpuri lexicale din limba română. Probleme teoretice și aplicații practice*, Editura Universității din București, 2008, p. 23.

³ PAUL MICLĂU, „Dimensiunea semantică a limbajelor specializate”, în I. COTEANU și LUCIA WALD (coord.), *Semantica și semiotica*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 75-77.

definiția lexicografică și definiția enciclopedică, nu au valoare pentru acest demers, prin urmare, nu se iau în calcul. O reuniune de seme care pot acoperi sensul lexical al unui cuvânt poartă numele de *s e m e m*. Deci, *s e m e m u l e* format din mai multe seme. Dacă mai facem un pas și reunim sememul cu un complex sonor, obținem un *l e x e m*. *C u v î n t u l* reprezintă unitatea lexicală minimală, putând fi monosemantic sau polisemantic.

A n a l i z a s e m i c ă permite descompunerea sensului în unități minimale, adică în *s e m e*, numite și „*pl e r e m*, *m a r c a n t s e m a n t i c*, *c o m p o n e n t s e m a n t i c*, *c a t e g o r i e s e m a n t i c ă*”⁴. Semele comune plasate central formează *a r h i s e m e m u l*. Delimitarea unui câmp se face pornind de la un număr de seme comune, adică de la un *a r h i s e m e m*, prezent la toate lexemele câmpului. *A r h i l e x e m u l e* un lexem al cărui conținut este identic conținutului unui câmp lexico-semantic ca ansamblu. *A r h i l e x e m u l* trebuie să fie neutru sub aspect stilistic și să fie exprimat printr-un singur cuvânt, nu printr-o sintagmă. De exemplu, la câmpul lexico-semantic al numelor de arbori, *a r h i s e m e m u l* este /plantă/+ /tulpină lemnoasă/+ /coroană/, *a r h i l e x e m u l* corespunzător fiind *a r b o r e*.

După o lămurire prealabilă a termenilor fundamentali, este important să știm în ce fază devin aceștia operabili. Astfel, un prim pas în analiza semică a câmpului lexico-semantic al numelor de arbori din Biblie implică alegerea semelor comune, aceasta după, ce în prealabil, au fost consultate dicționare⁵ și au fost stabilite *c l a s e p a r a d i g m a t i c e*. Ulterior, se stabilesc semele variabile sau distinctive, încercându-se tot mai mult reducerea variantelor la invariante în cadrul unei paradigme. Ca principiu de lucru, o paradigmă nu poate avea în subordonarea ei o altă paradigmă. Câmpul lexico-semantic implică de asemenea stabilirea de opoziții semantice la toate nivelele investigate.

Sunt stabilite trei tipuri de opoziții semantic-funcționale: *g r a d u a l e*, *e c h i p o l e n t e* și *p r i v a t i v e*⁶.

„*O p o z i ț i i l e g r a d u a l e* se stabilesc între lexeme care structurează o anumită zonă semantică în funcție de gradul dimensiunii (intensitate, mărime), semnificată prin valoarea globală a câmpului”⁷. Astfel, *rece-răcoros-călduț-cald-fierbinte* este un *câmp gradual*.

⁴ JOHN LYONS, *Introducere în lingvistica teoretică*, Traducere de Alexandra Cornilescu, Ioana Ștefănescu, Editura Științifică, București, 1995, p. 526.

⁵ Am utilizat, în principal, L. POPOVICI ET AL., *Atlas botanic*, Ediția a II-a revizuită, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1985.

⁶ ANGELA BIDU-VRANCEANU, Narcisa Forăscu, *Modele de structurare semantică. Cu aplicații la limba română (Polisemie, sinonimie, antonimie, câmpuri)*, Editura Facla, Timișoara, 1984, p. 208.

⁷ LUCIAN LAZĂR, „Criterii de tipologizare a câmpurilor lexicale”, în *Dacoromania*, Serie nouă, VII-VIII, Cluj-Napoca, 2002-2003, p. 90.

Opozițiile echipolente se regăsesc în acele câmpuri în care fiecare lexem se definește prin opoziție directă cu celelalte lexeme ale câmpului. *Câmpul numelor de culori* e exemplul adecvat în limba română.

Opozițiile privative se instituie între două lexeme dintre care unul prezintă o trăsătură distinctivă față de care termenul al doilea este indiferent. De pildă, trăsătura /convenabil/ a verbului *a se acomoda* nu este prezentă în verbul *a se adapta*.

1.2. Analiza semică a câmpului lexico-semantic al numelor de arbori

Câmpul numelor de plante, după știința noastră, nu cunoaște decît abordări tangențiale, fără a fi vorba de un demers dus de la început pînă la capăt, ci doar de mențiuni sumare, atunci cînd e vorba de exemplificarea unor concepte de bază sau a relațiilor dintre ele. Cu atît mai mult, cînd vine vorba de analiza numelor de plante în tradiția biblică românească. Sfera acestui câmp este atît de vastă, încît poate constitui obiectul de studiu al unei lucrări de mare anvergură.

Potrivit învățatului grec Theophrast⁸, plantele se grupează în: *arbori*, *arbuști*, *plante subfrutescente*⁹ și *plante ierboase*, *plante pururea verzi* și *cu frunze căzătoare*. Cercetările de pînă în prezent au condus înspre noi descoperiri, așa cum o reflectă dicționarele enciclopedice sau cărțile de specialitate (atlase botanice), motiv pentru care propunem o altă clasificare: *arbori* (*copaci*, *pomi*, *arbuști*), *flori*, *cereale*, *legume*, *plante medicinale*, *plante industriale*, *plante ornamentale* și *burnieni*. Este necesar să precizăm că unele plante pot fi regăsite cu ușurință într-o altă clasă paradigmatică, grație utilizării ei în diferite domenii, și că o delimitare întru totul obiectivă, la nivel semantic, se dovedeste a fi aproape imposibil de realizat.

În prezentul studiu, ne vom axa cercetarea numelor de arbori. Raportat la câmpul lexico-semantic al numelor de plante, care în textele sacre reunește un număr de 63 de lexeme, câmpul lexical al numelor de arbori este relativ bogat cantitativ, avînd în structura sa 27 de lexeme¹⁰.

Am optat exclusiv pentru analiza semică în a delimita câmpul lexico-semantic al denumirilor arborilor întrucît, numele de arbori, fiind substantive, sunt mai independente de context, și, din această perspectivă, analiza contextuală ne conduce rareori înspre rezultate interesante.

Ca toate câmpurile lexico-semantice, și cel al numelor de arbori, ca structură paradigmatică, implică analiza relațională și diferențială a sensului. Pentru că în

⁸ L. POPOVICI *et al.*, *op. cit.*, p. 15.

⁹ Cf. DEX, *plantele subfrutescente* sunt cele 'care se întăresc fără a junge la totală lignificare', adică a căror tulpină nu devine lemnoasă.

¹⁰ Plantele avute în vedere, potrivit recurențelor din versiunea modernă a Bibliei Sinodale, sunt: *abanos*, *cedru*, *chișaros*, *mesteacăn*, *molid* (*molift*), *paltin*, *platan*, *plop*, *salcîm*, *salcie*, *stejar*, *tufar*, *ulm*, *castan*, *șinici*, *dud*, *măr*, *măslin*, *migdal*, *smochin*, *ienupăr*, *lilic*, *isof*, *mirt*, *merișor*, *rodin*, *viță-de-vie*.

articolele coseriene consacrate teoriei câmpului lexical nu am identificat decât conceptul de microcâmp¹¹, fără a putea înțelege dacă un câmp poate implica mai multe paradigme și pentru că practica ne demonstrează că vorbim de mai multe paradigme (clase paradigmatică) în componența sa, am ales ca model de lucru propunerile Angelei Bidu-Vrănceanu. În lucrarea *Câmpuri lexicale din limba română. Probleme teoretice și aplicații practice* (2008), ca de altfel și în alte lucrări, autoarea identifică, în raport cu numărul de paradigme dintr-un câmp, câmpuri monoparadigmatice (formate dintr-o singură paradigmă) și câmpuri poliparadigmatice (formate din mai multe paradigme). Lingvista justifică structura poliparadigmatică a unui câmp prin numărul de seme comune – de câmp și de paradigmă – și prin natura sau diversificarea semelor variabile sau specifice¹². În cadrul câmpului poliparadigmatic, identificăm seme paradigmatică (de câmp sau de paradigmă) și seme intraparadigmatice (trăsături distinctive în interiorul unei paradigme). Câmpurile poliparadigmatice, la rîndul lor, pot fi omogene și neomogene. Absența omogenității crește cînd semele variabile exprimă caracteristici tot mai diferite de la o paradigmă la alta. De exemplu, în paradigma constituită din lexemele care au în comun semele /plantă/, /tulpină lemnoasă/, /înălțime mare/: *abanos, cedru, chiparos, mesteacăn, molid, paltin, platan, plop, salcîm, salcie, stejar, tufar, ulm*, semele distinctive se referă la /tipul coroanei/, /utilitate/, /frunze/, /ramuri/. În altă paradigmă, caracterizată prin semele /plantă/, /tulpină lemnoasă/, /fructifer/, diferențele dintre lexeme ca: *rodîn, liliac, ienupăr, isop, mirt, merișor, viță-de-vie* se referă la /cultivar/¹³ sau la /utilitate/.

Acest fapt nu exclude însă repetarea unor variabile distinctive de la o paradigmă la alta. Munca cu dicționarul, corelată cu teoria adecvată (legată de gradul de complexitate al semelor comune, numărul și tipul lor) ne-a evidențiat faptul că acest câmp, pe care îl avem în vedere, este unul cu un grad de complexitate sporit, fiind de tip poliparadigmatic neomogen. Am pornit delimitarea câmpului de la un număr de seme comune, adică de la un arhisemem prezent la toate lexemele grupului. De exemplu, în câmpul lexico-semantic al numelor de arbori, arhisememul este /plantă/, /tulpină lemnoasă/, /coroană/, căruia îi corespunde arhilexemul „*arbor*”. Dacă avem în vedere că /planta/, cu /trunchi lemnos/, cu /coroană/, poate fi „de un anumit tip”, delimităm un număr de trei clase paradigmatică: *copaci* (sau arbori nefructiferi), *pomi* (sau arbori fructiferi) și *arbuști* (fructiferi sau nefructiferi). Acest lucru înseamnă că, în interiorul câmpului lexico-semantic al numelor de arbori, delimităm elementele generice: *copac, pom, arbust*, așa cum se observă în tabelul de mai jos.

¹¹ EUGENIO COSERIU, „Către o tipologie a câmpurilor lexicale”, Traducere de Maria Iliescu, în MARIA ILIESCU, LUCIA WALD (coord.), *Linguistica modernă în texte*, TUB, București, 1981, p. 39.

¹² ANGELA BIDU-VRĂNCEANU, *Câmpuri lexicale din limba română. Probleme teoretice și aplicații practice*, Editura Universității din București, 2008, p. 68.

¹³ Vezi L. POPOVICI ET AL., *op. cit.*, unde termenul *cultivar* se folosește ‘pentru plantele care se cultivă’.

Seme comune ale câmpului /plantă/+ /tulpină lemnoasă/+ /coroană/			(Cultivat pentru) Fruct	
			nefructiferi/necultivați	fructiferi/cultivați
Seme variabile ale câmpului /înălțime/ + /grosime/	MARE	COPACI	abanos cedru chiparos mesteacăn molid paltin platan plop salcîm salcie stejar tufar ulm	
	MEDIE	POMI		castan finic dud măr măslin migdal smochin
	MICĂ	ARBUȘTI	ienupăr liliac isop mirt	merișor rodiu viță de vie

Delimitarea claselor paradigmatică dintr-un câmp este foarte importantă pentru rezultatele analizei: prezența unor opoziții variabile, diferite (care nu se repetă), are consecințe ulterioare asupra delimitării paradigmatică. Semele variabile își dovedesc valoarea distinctivă prin înlocuire într-un semem, operație care duce la un lexem diferit, stabilirea lor reprezentînd cea mai dificilă etapă a analizei semice. De exemplu, dacă în sememul /plantă/, /tulpină lemnoasă/, /coroană/, /înălțime mare/, înlocuim semul /înălțime mare/ cu /înălțime medie/, obținem lexemul *pom*, iar dacă îl înlocuim cu semul /înălțime mică/, obținem lexemul *arbust*. Dar, întrucît în acest câmp lexico-semantic, există și cuvinte care nu interesează doar din această perspectivă, ci și sub alte aspecte distincte, se impune o analiză riguroasă a semelor comune de paradigmă, nu doar de câmp (de urmărit tabelul paradigmatic anexat mai jos).

Așadar, semele comune de paradigmă sunt: /utilitate/, /factor orografic/, /frunze/, /ramuri/ pentru clasa paradigmatică a copacilor, /cultivar/, /fruct/, /mărime/ pentru paradigma pomilor, respectiv /cultivar/ și /utilitate/ pentru paradigma arbuștilor.

Potrivit teoriei enunțate mai sus, precizarea structurii interne a câmpului implică stabilirea unor opoziții imediate între componenții săi. Opozițiile paradigmei inițiale, a copacilor, se stabilesc mai întâi în funcție de /utilitate/ între valorile: /pentru construcție/: *cedru, chiparos, molid, stejar*; /pentru mobilă/: *abanos, cedru, molid, paltin, plop, salcîm, stejar*; /pentru instrumente muzicale/: *abanos, molid, paltin*; /pentru obiecte de uz gospodăresc/: *ulm, mesteacăn, plop, salcîm*; / în medicină/: *chiparos, molid, salcie, stejar*; /ornamental/: *molid, paltin, salcie, salcîm, stejar, tufar, platan*. Apoi, în funcție de /factorul orografic/ (relief și altitudine), se opun valorile: /regiune joasă (luncă)/: *salcie, plop*; /regiune de câmpie/: *ulm, plop, salcîm, stejar*; /regiune deluroasă/: *mesteacăn, ulm, plop, salcîm, stejar, tufar, abanos, platan, cedru, chiparos*; /regiune montană/: *ulm, molid, paltin, mesteacăn*. În raport cu /tipul de frunză/, opunem lexemele /cu frunze verzi/: *chiparos, molid, cedru*, celor /cu frunza căzătoare/: *abanos, mesteacăn, ulm, platan, paltin, plop, salcie, salcîm, stejar, tufar*.

Distincții considerabile putem stabili și în raport cu /tipul de ramuri/ care alcătuiesc coroana copacilor. Semul /coroană/ e comun tuturor lexemelor acestui câmp numai ca valoare generală. În particular, el este caracterizat prin „diverse tipuri de ramuri”. Astfel, avem copaci cu /ramuri flexibile/: *mesteacăn, salcie*; /ramuri orizontale/: *cedru*; /ramuri stufoase/: *ulm*; /ramuri subțiri și orientate în sus/: *abanos, plop*; /piramidale/: *molid, chiparos*; /largi/: *paltin, plop, stejar, platan*; /ramuri rare/: *salcîm*; /tufă/: *tufar*. Alte relații de sens se pot stabili prin semul care indică /gradul de luminozitate necesar/ sau/ regimul de temperatură/ sau /regimul de umiditate/.

Totuși, conform datelor culese din *Atlasul de Botanică*, în raportul cu factorul /lumină/, se poate stabili o opoziție graduală chiar între paradigma arborilor și cea a arbuștilor, întrucât, raportat la factorul /lumină/, aceste plante se grupează în *stratul arborilor*, respectiv *stratul arbuștilor*. În privința factorului /umiditate/, la nivelul întregului câmp lexico-semantic al plantelor am putea distinge între plante care trăiesc în condiții umede, numite *higrofile* (ca, de pildă, *salcia*), plante care dispun de umiditate suficientă, numite *mezofile* (aici integrăm *arborii* și *arbuștii*, dar și *cerealele*, *legumele* sau *plantele ierboase*), respectiv plante care trăiesc în condiții de umiditate redusă, numite *xerofile* (cele din regiuni uscate și aride, secetoase).

Lexemele celei de-a doua paradigme se opun prin trăsăturile: /cultivar/, ducînd la opoziții de tipul /cultivat, cu fruct comestibil/, adică *pomi fructiferi: migdal, măr, măslin, smochin* și /necultivat, cu fruct comestibil/, adică *arbori fructiferi: dud, finic, castan*; /fruct/ care poate să fie /cu semințe/: *măr, dud, smochin, migdal, castan* (în ultimul exemplu, fructul însuși este considerat o sămînță) sau /cu sîmburi/: *finic, măslin*; /mărime/, distingîndu-se între pomi cu valori

cuprinse între 10-15 metri: *măr, dud, finic, smochin, migdal*, respectiv pomi de peste 15 metri: *castan, măslin*. În cazul paradigmei arbuștilor, în raport cu semul /cultivar/ distingem următoarele valori: arbuști cultivați: *merișor, rodii, viță-de-vie* și arbuști sălbatici: *ienupăr, liliac, isop, mirt*. În raport cu /utilitatea/, opozițiile dintre lexemele acestei paradigme se stabilesc ținând seama de compartimentul în care se utilizează: /alimentație/: *merișor, ienupăr, vița-de-vie*; /ornamental/: *liliac, mirt, rodii*; /medicină/: *merișor, ienupăr, isop, mirt*; /industrie/: *ienupăr*.

Dificultatea ramificării acestui câmp se justifică prin faptul că în interiorul fiecărei clase paradigmatică se stabilesc opoziții semnificative, aproape total diferite sau care se reiau parțial. Apoi, definițiile din dicționare sunt extrem de complexe, fapt care ne-a determinat să luăm în calcul unele cuvinte cu sensul de bază, iar altele cu sens secundar, mai ales dacă e să avem în vedere și realitatea extralingvistică specifică Bibliei. Există și cuvinte care își justifică prezența numai printr-o specializare a unuia dintre sensuri. Putem observa, de asemenea, prin compararea definițiilor, că unele cuvinte se definesc prin altele. De exemplu, *arbustul* e definit ca ‘un arbore mai mic’, iar *pomul* ca ‘un arbore sălbatic sau cultivar care produce fructe comestibile’ (DEXI). Până și alcătuirea inventarului a constituit o etapă dificilă din cauza ambiguităților definițiilor lexicografice, respectiv a complexității faptelor extralingvistice care se reflectă la nivel semantic. Este adevărat că din definițiile lexicografice se preia definiția semantică, doar nucleul comunicării care permite explicitarea conținutului cuvântului sau înțelegerea lui, însă sunt destule situațiile în care aceste definiții nu au un caracter clar, ierarhizant, fapt care îngreunează sau împiedică disecarea sensului în seme. Singurele seme comune sunt /plantă/+ /trunchi lemnos/+ /coroană/, care, practic, se diferențiază în valori destul de mult variabile. Astfel, prin *arbore* se desemnează „planta cu trunchi înalt, puternic, lemnos, cu multe ramuri cu frunze, care formează o coroană (ramificată)” (DEXI). Totuși, corespondența nu e univocă, pentru că unor arbori le corespunde un tip de coroană, un tip de frunză, de tulpină, de rădăcină ș.a.; de asemenea, în fiecare paradigmă se poate interveni cu distincții legate „de (ne)cultivarea plantei pentru fruct”. Se stabilesc opoziții și între paradigme. În raport cu /înălțimea/ și /grosimea/, putem diferenția între arbori (copaci și pomi), respectiv arbuști.

Particularitatea câmpului lexico-semantic al numelor de plante (reflectat în Biblie) este dată de lipsa de omogenitate a semelor variabile, de diferențele pe care le prezintă de la o paradigmă la alta. Singurele seme variabile comune sunt /utilitate/ și /cultivar/. Semelor variabile li se adaugă foarte multe seme reziduale, ceea ce amplifică eterogenitatea acestui câmp.

În acest studiu am încercat să demonstrăm caracterul poliparadigmatic neomogen al câmpului lexico-gramatical al numelor de arbori din Biblie. Tabelul de mai jos reprezintă o încercare de abordare a acestui câmp.

Clasificări paradigmatică	Seme		X						Y			Z			Q								
	Lexeme	Seme	X1	X2	X3	X4	X5	X6	Y1	Y2	Y3	Y4	Z1	Z2	Z3	Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8
I. COPACI	1	abanos	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-
	2	cedru	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-
	3	chiparos	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
	4	mesteacăn	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	5	molid	+	+	+	-	+	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-
	6	paltin	-	+	+	-	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-
	7	platan	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	8	plop	-	+	-	+	-	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
	9	salcâm	-	+	-	+	-	-	+	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+
	10	salcie	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
	11	stejar	+	+	-	-	-	-	+	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-
	12	tufar	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+
	13	ulm	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-

Clasă paradigmatică	Seme							D			E		
	Lexeme	Seme						D1	D2	E1	E2	E3	E4
		1	2	3	4	5	6	7					
III. ARBUȘTI	1	ienupăr	+	-	-	-	-	+	-	+	-	+	+
	2	isop	+	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-
	3	liliac	+	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-
	4	merișor	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	-
	5	murt	+	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-
	6	roșu	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-
	7	vița-de-vie	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-

Clasă paradigmatică	Seme							B			C	
	Lexeme	Seme						B1	B2	C1	C2	
		1	2	3	4	5	6	7				
II. POMI	1	migdal	+	-	+	-	-	+	-	+	-	-
	2	măr	+	-	+	-	-	+	-	+	-	-
	3	dud	-	+	+	-	-	+	-	+	-	-
	4	finic	-	+	-	+	+	+	-	+	-	-
	5	măslin	+	-	-	+	-	+	-	+	-	+
	6	smochin	+	-	+	-	-	+	-	+	-	-
	7	castan	-	+	+	-	-	+	-	-	-	+

2. Abrevieri

2.1. Clasa paradigmatică a copacilor:

- X- /**utilitate**/
- X1- /pentru construcție/
- X2- /pentru mobilă/
- X3- /pentru instrumente muzicale/
- X4- /pentru obiecte de uz gospodăresc/
- X5- /în medicină/
- X6- /ornamental/
- Y- /**factorul orografic**/
- Y1- /regiune joasă (luncă)/
- Y2- /regiune de câmpie/
- Y3- /regiune deluroasă/
- Y4- /regiune montană/
- Z- /**tipul de frunză**/
- Z1- /cu frunze verzi/
- Z2- /cu frunze căzătoare/
- Q- /**coroană**/
- Q1- /cu ramuri flexibile/
- Q2- /cu ramuri orizontale/
- Q3- /cu ramuri stufoase/
- Q4- /cu ramuri subțiri orientate în sus/
- Q5- /cu ramuri piramidale/
- Q6- /cu ramuri largi/
- Q7- /cu ramuri rare/
- Q8- /tufă/

2.2. Clasa paradigmatică a pomilor:

- A- /**cultivare**/
- A1- /cultivat, cu fruct comestibil/
- A2- /necultivat, cu fruct comestibil/
- B- /**fruct**/
- B1- /cu semințe/
- B2- /cu sîmbure/

C- /mărire/

C1- /între 10-15 m/

C2- /peste 15 m/

2.3. Clasa paradigmatică a arbuștilor:

D- /cultivare/

D1- /nefructiferi cultivați/

D2- /fructiferi cultivați/

E- /utilitate/

E1- / în alimentație/

E2- /ornamental/

E3- /în medicină/

E4- /în industrie

Bibliografie

A. Izvoare și lucrări de referință

- BIBL. 1991 = *Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991.
- Bănică, Victoria, *Le champ lexico-sémantique des expressions désignant les animaux domestiques et les animaux sauvages*, Editura Irco Script, 2009, p. 5-63.
- Bidu-Vrânceanu, Angela, Narcisa Forăscu, *Modele de structurare semantică. Cu aplicații la limba română (Polisemie, sinonimie, antonimie, câmpuri)*, Ed. Facla, Timișoara, 1984.
- Bidu-Vrânceanu, Angela, *Câmpuri lexicale din limba română. Probleme teoretice și aplicații practice*, Editura Universității din București, 2008.
- Chivu, Gheorghe et al., *Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532-1780)*, de Editura Academiei, București, 1997.
- Coseriu, Eugenio, „Structure lexicale et enseignement du vocabulaire”, în *Actes du premier colloque international de linguistique appliquée*, Nancy, 1966, p. 175-217.
- Coseriu, Eugenio, „Cătore tipologie a câmpurilor lexicale”, Traducere de Maria Iliescu, în Maria Iliescu, Lucia Wald (coord.), *Linguistica modernă în texte*, TUB, București, p. 39-77, 1981.
- Coseriu, Eugenio, „Studiul funcțional al vocabularului. Lexematica”, Traducere de Maria Iliescu, în Maria Iliescu, Lucia Wald (coord.), *Linguistica modernă în texte*, TUB, București, 1981, p. 34-77.
- Coseriu, Eugenio, „Solidarități lexicale”, Traducere de N. Roievschi, în *Revista de lingvistică și știință literară*, nr. 5 (143), Chișinău, 1992, p. 37-52.

- Coseriu, Eugenio, „Structurile lexematice”, Traducere de Silviu Berejan, în *Revista de lingvistică și știință literară*, nr. 6 (144), 1992, p. 41-53.
- Coseriu, Eugenio, *Prelegeri și conferințe*, (1992-1993), supliment al „Anuarului de lingvistică și istorie literară”, Tom XXXIII, Iași, 1994.
- Coșeriu, Eugeniu, *Lecții de lingvistică generală*, Traducere din spaniolă de Eugenia Bojoga, Editura ARC, 2000.
- Coseriu, Eugenio, „Pour une sémantique diachronique”, în *L'Homme et son langage*, Éditions Peeters, Louvain – Paris – Sterling, Virginia, 2001, p. 253-313 (Ed. I, 1964).
- Coseriu, Eugenio, *Omul și limbajul său*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2009.
- Groza, Liviu, *Elemente de lexicologie*, Editura Humanitas Educațional, București, 2004.
- Iancu, Adrian, *Introduction à la sémantique*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2004.
- Ivănescu, Gh., *Domeniul și limitele semanticii*, în *Semantica și semiotica*, coord. I.Coteanu și Lucia Wald, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 83-95.
- Lyons, John, *Introducere în lingvistica teoretică*, traducere de Alexandra Cornilescu, Ioana Ștefănescu, Editura Științifică, București, 1995.
- Lazăr, Lucian, „Criterii de tipologizare a câmpurilor lexicale”, în *Dacoromania*, serie nouă, VII-VIII, Cluj-Napoca, 2002-2003, p.79-99.
- Mauro, Tullio de, *Introducere în semantică*, În românește de Anca Giurescu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978.
- Miclău, Paul, „Dimensiunea semantică a limbajelor specializate”, în I.Coteanu și Lucia Wald (coord.), *Semantica și semiotica*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 75-82.
- Munteanu, Eugen, *Introducere în lingvistică*, Editura Polirom, Iași, 2005.
- Saussure, Ferdinand de, *Curs de lingvistică generală*, Ediție critică de Tullio De Mauro, Traducere și cuvânt înainte de Irina Izverna Tarabac, Editura Polirom, Iași – București, 1998 (Ed. I, 1916).
- Schaff, Adam, *Introducere în semantică*, Traducere din polonă, Editura Științifică, București, 1966.
- Tuțescu, Mariana, *Cours de sémantique*, Universitatea din București, Facultatea de Limbi Romanice, Clasice și Orientale, Catedra de limba franceză, 1973.
- Ivănescu, Gheorghe, *Istoria limbii române*, Editura Junimea, Iași, 1980.
- Munteanu, Eugen, *Lexicologie biblică românească*, Editura Humanitas, București, 2008.
- Ursu, N. A., *Contribuții la istoria culturii românești. Studii și note filologice*, Editura Cronica, Iași, 2002.

B. Dicționare

MDA = *Mic dicționar academic*, Vol. I (A – Me) și Vol. II (Mi – Z), Editura Gold, București, 2010.

DER 2007 = *Dicționarul etimologic al limbii române*, Alexandru Ciorănescu, ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă, de Tudor Șandru Mehedinți și Magdalena Popescu Marin, Editura Saeculum, București, 2007.

DEXI = *Dicționarul explicativ ilustrat al limbii române*, Eugenia Dima (coord.), Editura ARC, București, 2007.

DLR = *Dicționarul limbii române*, serie nouă, Academia Română, București, 1965-.